

■ Til en fejring af Norges 200 år med Eidsvoldforfatningen hører også en orientering om Norges nationaldag, 17. maj. Vi har fundet følgende godbid frem af arkiverne til ORIGOlæseren.

17. mai-tradisjonen

Av Jostein Andreassen

17. mai, Norges grunnlovsdag, feires til minne om Eidsvolls-grunnlovens vedtagelse 17. mai 1814, samme dag som [den danske] prins Christian Frederik ble valgt til norsk konge.

Det finnes knapt noe som vi nordmenn er mer taknemlige for og slutter mer helhjertet opp om, enn 17. mai.

Og måten vi feirer nasjonaldagen vår på, med barnetog, norske flagg og tale for dagen, er ikke bare berømt over hele verden, men et eksempel for alle andre frie nasjoner.

«Hurra for han som innstifta da'n!»

Ja, det slagordet er det mange som kjenner og vet at det er tilegnet Wergeland. For det er liksom opplest og vedtatt at det er ham vi har å takke for at 17. mai-festen kom i stand.

Men nei, det hele startet i Trondheim som en privat markering allerede på årsdagen for Eidsvoll, og mannen bak den var, utrolig nok, Matthias Conrad Peterson – fra Sønder-Jylland! En danske, altså.

I 1815 var Wergeland ennå ikke fylt ni år, og dette var året før han ankom Eidsvoll som sokneprestens sønn; fremdeles bodde han i Kristiansand, så det var ikke så mye å vente fra ham akkurat da.

Men Peterson i Trondheim var en norsk patriot så god som noen, han var redaktør av landet eldste avis, Adresseavisen, og endog direktør i byens bank. Allerede i 1782 hadde han dradd nordover for å søke lykken.

1824 i Kristiania

I 1824 – tiårsjubileet for grunnloven – foregikk det i Kristiania/Oslo i visse kretser en feiring av 17. mai, helt tydelig inspirert av Stortingets avvisende holdning overfor Karl Johans grunnlovsforslag. 17. mai-feiringen hadde i 1820-årene en klar undertone av en viss antisvensk holdning. I 1829 falt 17.

Torgslaget

Torgslaget oppsto da den svenske stattholderen, grev Baltzar von Platen, satte kavaleri inn mot oslo-borgere og studenter 17. mai 1829. Karl Johan hadde forbudt enhver festligholdelse av dagen, men en større menneskemengde hadde om ettermiddagen hilst dampskipet Constitutionens ankomst med hurra-rop og sang og var deretter dratt opp til Stortorvet. Foto: Koloreret Pennetegning af Literat Reimers /Nasjonalbiblioteket. Fra norsk Wikipedia.

mai på en søndag, og store folkemengder feiret dagen, noe som utløste det såkalte «Torgslaget». I 1836 feiret Stortinget 17. mai-fest, og fra da av er det berettiget å si at 17. mai ble innstiftet som nasjonaldag.

Det var i første rekke Henrik Wergeland som ved sine taler og dikt gjorde 17. mai til en virkelig nasjonaldag i stadig videre kretser i det norske folk. Dette arbeid fikk senere en ivrig forkjemper i Bjørnstjerne Bjørnson; det var også på hans initiativ det første barnetog kom i stand 1870.

Barnetoget

16. mai 1870 stod følgende annonse i «Morgenbladet»: Kl. 9 samler småguttene flaggtog seg på Festningen. Etter avsyngelsen av et par nasjonalsanger går toget under musikk (...) til Stortingsbygningen, hvor Wergelands Stortingssang synges; derfra til Slottet, hvor Kongesangen synges, derfra (...) til Krohgstøtten, hvor «Småguttene nasjonalsang» avsynges og tale holdes, derfra tilbake til Festningen, hvor herr telegrafrevisor Hansen holder tale og sang synges, hvorpå toget oppløses. (...)

For festkomitéen B. Bjørnson

Barnetoget i Oslo passerer slottet. Foto: Morten Johnsen. Norsk Wikipedia.

«Spissrot»

Bjørnstjernes eldste sønn, Bjørn, som da var med og 11 år, fortalte slik om dette mange år senere:

«Jeg husker godt da vi gikk, vi fra Qvams skole, i det første barnetog med flagg den 17. mai med far i spissen. *Han* hadde funnet på det. Det visste jeg. De lo av oss, de guttene fra de andre skoler som stod langs gatene og så på. De voksne med. Mor holdt meg i hånden. Det var en spissrot å gå, sa hun. Men fars ranke, brede rygg der foran bar det alt sammen. Likesom tok det på seg, syntes jeg, for *oss* med. Og jeg var stolt av ham da jeg kom hjem.»

«Det glade tog»

Utvilsomt var barnetoget i Kristiania en stor suksess. (Bare fra almueskolen møter 1200 gutter frem, hver med sine flagg.) Begeistret skrev Bjørnson i Norsk Folkeblad at dette «var første gang almuesmannen feiret 17. mai; for denne gang stod han ikke og så på (...) Menn og kvinner møtte frem, fordi de hadde en liten slektning i toget som de ville se; deres hjerte var denne gang med i det.»

Folkebladet

I Folkebladet var det hele stort slått opp. Artikkelen het «Smågutternes flagtog syttende maj» med et nydelig tresnitt av H. C. Olsen. Et barnetog med en vrimmel av rene norske flagg (uten den svenske «sildesalaten») drar forbi, og begeistrede borgere står og vinker med hatten.

Bjørnson skriver: «Det som var gripende ved toget, nemlig småguttenes ansikter og jubel inn under flaggene, og disses

Foto: Jostein Andreassen

Til ja, vi elsker dette landet hører åbenbart. ifølge Sørlandets Seilsjekteforening, også nogle af de sydlige provinser, meget sydlige endda! Og når Blæsten går frisk over Limfjordens vande, når de åbenbart så langt nordover som nord for polcirklen, ifølge Hjarbæk Sjøgtelaug. Til forklaring af denne morsomme t-shirt kan vi oplyse at en sjægte (no.: sjekte) er en (kort) snekke, altså et vikingeskib.

friske farger i utrolig flagring i en linje så lang som fra Universitetet til Slottet, skjønt guttene gikk fire og fire, og så sangen, musikken, folkemengden – det ses ikke her; vi har bare tatt med bildet for å be de andre byene ta opp tanken; for de har ingen måte å feire dagen på som gjør et skjønnere inntrykk og setter større frukt for fremtiden. Men det forstår seg, da må alle samfunnssklasses barn gå med, alle som bare kan skaffe seg flagg.»

Barna møtte opp ved Akershus festning. Ved stortingsbygningen sang alle Wergelands «Norges Storting» fra 1842, mel. A. E. Pratté. Denne begynner slik:

Norges høytidsstund er kommen:
åpnet har seg Tingets hall.
Høyt og lydt i Helligdommen
røster nå hver Norges dal.

Siden 1906 har kongefamilien hvert år (bortsett fra okkupasjonsårene 1940–45) stått på balkongen på Slottet i Oslo og hilst barnetoget. ■

→ side 9

- 17. mai – Norges grunnlov blir underskrevet på Riksforsamlingen på Eidsvold. – I protest mot fredsslutet i Kiel velger normannen den danske prinsen Kristian Fredrik till norsk kung. [Hverken den nye grundlov eller kongevalget] accepteras av Sverige.
- 30 maj – Freden i Paris sluts mellan Sverige och Frankrike i Paris. Frankrikes kung Ludvig XVIII erkänner unionen mellan Sverige och Norge. Sverige avstår ön Guadeloupe till Frankrike.

- 19. juli – Svenske styrker invaderer Norge ved Halden
- 26 juli – Sveriges senaste krig, det norska fälttåget, inleds, för att tvinga normannen gå med på unionsföreningen.
- 5. august – Slaget ved Matrand [ikke at forveksle med Marstrand; svensk: Midskog], det blodigste slaget under svenskenes felttog i Norge.
- 9. august – Slaget ved Langnes skanse blir det siste store slaget mot svenskene.

→ side 15